

УДК 316.4

Міщенко К.С.¹¹ доц. Академії праці, соціальних відносин і туризму

ТЕОРЕТИКО-ПРИКЛАДНІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ СОЦІАЛЬНОЇ ТА ЕКОНОМІЧНОЇ СФЕР СУСПІЛЬСТВА

Важливу роль у житті будь-якого суспільства відіграють соціальна та економічна сфери. Їх ефективне функціонування впливає на сталість суспільних відносин, виступає основою національної безпеки, забезпечує добробут, належний рівень і якість життя громадян, а їх взаємодія визнається сьогодні ключовим фактором розвитку і стабільності суспільства.

Проблематика соціальної сфери, її вплив на суспільний розвиток перебували в полі зору багатьох вітчизняних вчених. Так, Є. Головаха досліджував соціальну структуру, якість життя, О. Богданова - проблеми бідності, соціального забезпечення, людський капітал в умовах глобалізації, Е. Лібанова - демографічні процеси, соціальну нерівність, якість життя, соціальний капітал. Питанням історії, теорії та практики у соціальній сфері присвячені роботи Н. Борецької, Є. Горшеніної, М. Кравченка, О. Макарової, О. Палій, В. Скуратівського, Т. Семигіної та багатьох інших вчених.

Економічну сферу досліджували зарубіжні вчені, серед яких є А. Сміт, Дж. Кейнс, Д. Белл, Е. Тоффлер, М. Портер. Вагомий внесок у вивчення економічної сфери зробили вітчизняні вчені-економісти А. Чухно, О. Грішнова, І. Лукінов, Є. Слущкий, К. Намітоков та багато інших дослідників.

Сьогодні існує чимало визначень поняття «соціальна сфера». Зокрема українські вчені Н. Борецька, Є. Горшеніна, О. Макарова, М. Орлатий трактують соціальну сферу як сукупність інституцій, організацій та заходів, спрямованих на задоволення соціальних потреб населення, забезпечення соціальної справедливості, рівності та захисту найуразливіших категорій громадян [1]. Інші науковці (І. Колосовська, В. Кравченко, В. Лобас, О. Палій, В. Скуратівський) визначають її як сукупність галузей і видів діяльності, що покликані забезпечити потреби людей у матеріальних благах, послугах, відтворенні роду, створенні умов для співіснування і співпраці людей у суспільстві згідно з прийнятими законами з метою зміцнення та ефективного функціонування держави. Е. Лібанова визначає соціальну сферу як сферу життєдіяльності людського суспільства, де реалізуються інтереси індивідів, класів, соціальних груп, етнонаціональних спільнот, що охоплює широку палітру соціального простору – від умов праці, побуту, здоров'я до соціально-класових, етнонаціональних, сімейно-шлюбних відносин [2].

Базовими компонентами соціальної сфери виступають соціальні відносини та соціальна діяльність, яка виступає основою її самоорганізації.

Відтворенню, функціонуванню й розвитку соціальної сфери слугують її суб'єкти (індивіди, їх спільності, суспільство) та підсистеми (освіта, наука, сфера праці, охорони здоров'я, соціального захисту). Усі підсистеми соціальної сфери утворюють: соціальну інфраструктуру; соціальні інститути й організації, що здійснюють управління соціальною сферою; соціальні зв'язки й відносини між суб'єктами, підсистемами та інститутами; потреби, цінності й норми, що лежать в основі цих відносин; процеси в соціальній сфері [3]. Центральними елементами соціальної сфери є життєві потреби індивідів і груп, а ступінь задоволення їх потреб вказує на рівень розвитку соціальної сфери. Головною функцією сфери є соціальне відтворення й всебічне життєзабезпечення окремої людини й соціальної спільності людей. Соціальна сфера відіграє ключову роль у забезпеченні соціальної стабільності, інтеграції суспільства і підвищенні якості життя населення, а її завдання і функції є базовими орієнтирами для формування стратегії сталого розвитку держави.

Основою матеріального забезпечення соціальної сфери є *економічна сфера*, від стану якої залежить рівень добробуту населення та можливості держави успішно реалізовувати соціально-економічну політику. Економічна сфера охоплює суспільні відносини та усіх суб'єктів, що ведуть господарську діяльність, забезпечує виробництво, розподіл, обмін і споживання матеріальних і нематеріальних благ. Основою економічної сфери виступає економіка, а її важливим елементом - ринок з його регулюючою функцією та механізмами реалізації, що пов'язані із законами попиту і пропозиції. Стале функціонування ринку урівноважує попит і пропозицію, підтримує і розвиває конкуренцію, сприяє очищенню економіки від слабких учасників. Людина, як головна продуктивна сила, виступає суб'єктом економічних відносин, тому існування економіки без людини неможливе. Економіка пов'язана з політикою, а держава, як центральний елемент політичної системи, впливає на економічні процеси. Ступінь державного впливу на економіку є ключовим питанням економічних теорій. А.Сміт стверджував, що держава не повинна втручатися в економіку, однак на практиці це неможливо. Проте втручання держави в економіку має межі, порушення яких знищує ринок, а разом з ним і конкуренцію. Як наслідок, економіка «перекошується» і перестає нормально функціонувати [4]. Гуру бізнес-економіки М. Портер про сучасну економіку писав: «вплив бізнесу на суспільне благо полягає в спрямуванні усіх зусиль на створення спільних цінностей – отримання прибутку для компаній та блага для суспільства в цілому» [5]. Метою економічної сфери є забезпечення економічного розвитку країни, підвищення рівня добробуту, підвищення конкурентоспроможності економіки та ефективне використання ресурсів.

Соціальна та економічна сфери є взаємозалежними та взаємопов'язаними. Стабільний економічний розвиток створює умови для розвитку соціальної сфери, тоді як ефективне функціонування соціальної сфери сприяє підвищенню продуктивності економіки. Основні аспекти

взаємозв'язку соціальної та економічної сфер можна представити наступним чином [4]: *Фінансова підтримка соціальної сфери*: економіка забезпечує фінансування освіти, медицини, соціального захисту; зростання ВВП сприяє збільшенню кількості соціальних програм та посиленню підтримки населення. *Вплив соціальної сфери на економіку*: освіта і наука формують кваліфіковану робочу силу, що підвищує продуктивність економіки; розвинена система охорони здоров'я зменшує втрати робочої сили через хвороби та підвищує загальний рівень продуктивності праці. *Соціальна стабільність*: рівень економічного розвитку безпосередньо впливає на рівень соціальної стабільності; соціальна сфера допомагає зменшити рівень нерівності та забезпечує справедливий розподіл доходів.

Висновки: Соціальна та економічна сфери є взаємопов'язаними. Їх взаємозв'язок виявляється у комплексі чинників, що впливають на соціальне благополуччя та економічну ефективність. Синергія соціальної та економічної сфер забезпечує сталість розвитку, сприяє покращенню якості життя та досягненню суспільного добробуту. Інтеграція соціальних та економічних цілей створює умови для підвищення рівня добробуту населення, забезпечує рівність можливостей для різних соціальних груп, формує економічні механізми, спрямовані на підтримку соціальних потреб суспільства, а все разом є необхідною умовою для сталого розвитку країни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. М. Кальницька. Теоретичні підходи до визначення соціальної сфери та особливості її функціонування в Україні. Режим доступу: https://economyandsociety.in.ua/journals/10_ukr/91.pdf.
2. Людський розвиток в Україні: історичний вимір трансформації державної соціальної політики (колективна монографія) / за ред. Е.М. Лібанової. – К. : Ін-т демографії та соціальних досліджень ім. М.В. Птухи НАН України, 2014. – 380 с.
3. Кравченко В.І. Сутність і значення розвитку соціальної сфери в Україні. Журнал економічних досліджень. – 2013. – №1. – С. 110-115.
4. Г. В. Назарова, С. Ю. Гончарова. Розвиток соціальної сфери в сучасній економіці: теоретико-практичні аспекти. Режим доступу: <http://dspace.puett.edu.ua/bitstream/123456789/10226/1/%D0%93.%20%D0%92.%20%D0%9D%D0%B0%D0%B7%D0%B0%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%B0%2C%D0%A1.%20%D0%AE.%20%D0%93%D0%BE%D0%BD%D1%87%D0%B0%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%B0.pdf>
5. Porter, Micheal E. and Kramer, Mark R. (2006). Strategy and Society: The Link Between Competitive Advantage and Corporate Social Responsibility. Harvard Business Review, December 2006, pp. 78–92.